

SREDNJEVEŠKA MESTA IN PODEŽELJE

UVOD

- do konca 11. st. FEVDALNI SISTEM prevladujoč družbeni odnos:
 - **zemlja kot najpomembnejši vir** preživljanja postane FEVD
 - **svobodni kmetje** postanejo PODLOŽNIKI – izgubijo svojo zemljo in osebno svobodo
- **Obrt je stranska veja kmetijstva** – sami kmetje si izdelajo orodje in potrebne dodatke
- SAMOZADOSTNO GOSPODARSTVO – pomeni da skrbijo sami zase – posledično je trgovanje majhno – prevladuje BLAGOVNA MENJAVA
- POVEČA se prebivalstvo zaradi:
 - Tehničnega napredkakolonizacije
 - Križarskih vojn
 - Žive trgovine

SREDNJEVEŠKA MESTA

- **NASTNEK IN RAZVOJ:**
 - Zaprto naturalno gospodarstvo začne razpadati
 - **Napredek v poljedelstvu** (plug, brana, triletno kolobarjenje, krčenje gozdov, železno orodje, uporaba konja), pojavi se VIŠEK PROIZVODNJE - posledično fevdalci dobijo več davkov, zato kupujejo LUKSUZNE PREDMETE od **Židov, Arabcev in Italijanov**
 - Kmetje izdelujejo svoje orodje - nekateri postanejo zelo spretni - **ti izdelujejo kakovostnejše izdelke**
 - TEM DAJO FEVDALCI POSEBEN PRIVILEGIJ OBRTNIKOV (tako se loči obrt od poljedelstva): oprostijo jih dela na polju, naselijo jih v bližini gradov, delajo za fevdalce in kmete, preostanek prodajajo na sejmih
 - **Na podeželju** se razvija tudi **trgovina**: podjetniki kupujejo blago od drugih obrtnikov in ga prodajajo po deželi → **nastanek DOMAČIH TRGOVCEV** vrinjenih med proizvajalce in potrošnike
 - Blago so prodajali na naslednjih **krajih in priložnostih** (kjer se jim je nudila možnost zaslužka): sejmi (prazniki), ob cerkvah, pod gradovi, na sotočjih rek, na prehodih čez reke, na križpotjih
- sčasoma se na krajih z živahno trgovino, z dovoljenjem fevdalca izoblikujejo **SREDNJEVEŠKA MESTA**
- DEFINICIJA SREDNJEVEŠKE MESTNE NASELBINE (TRG, MESTO): je naselbina, ki jo od preostalega okolja ločijo **družbene in ekonomske značilnosti**, katerih nosilci so **tržani ali meščani**;

KRIŽARSKÉ VOJNE (od leta 1095 do 1291)

- **VZROKI:**
 - SELDŽUKI osvojijo bagdaski kalifat → prekinitev trgovine
 - Papež želi združitev s pravoslavno cerkvijo
 - Vitezi nove zemlje
 - Podložniki svobodo in kmetijo
 - ITALIJANSKA MESTA pa želijo obnoviti živahno trgovino z Vzhodom
- **POTEK:** Pirenejski polotok, J Italija, Sardinija, Korzika (Saraceni), Palestina in bližnji Vzhod
- **Vpliv VZHODA na kulturo, tehniko in ekonomijo EVROPE:**
 - **Nove poljedeljske kulture** (agrumi, sladkorni trs)
 - **Mlin na veter; smodnik; porcelan**
 - Razvita ladijska tehnika Arabcev (**kompas**)
 - Način orientalske obrti – **svilene tkanine, predelava rud**
 - **Arabske številke; papir za pisanje**
 - Vpliv na evropsko **matematiko-geografijo-medicino-kemijo**
 - Seznanitev z grško filozofijo
- **POSLEDICE KRIŽARSKIH VOJN v EVROPI:**
 - **Gospodarski razvoj:** vpliva na razvoj mest in meščanstva v Evropi (PISA, GENOVA in BENETKE imajo monopol nad trgovino z Orientom)
 - **Večja uporaba orientalskega blaga vzpodbudi:** razvoj obrti, obnovo denarnega gospodarstva
 - trgovska premoč iz arabskih in bizantinskih trgovcev preide na ITALIJANSKE TRGOVCE
 - napredovanje **pomorskega in kopenskega prometa**
 - **bizantinsko cesarstvo** uničeno v 4. križarski vojni **je le še senca nekdanje moči**
 - **Družbeni razvoj:**
 - **Evropsko viteštvo od vplivom orienta uvede:** nove plemenite običaje, zidane gradove, udobje razkošja v bivanju
 - pod vplivom muslimanske kulture **se hitreje razvija fevdalna kultura**
 - **Politični razvoj:** Papež pridobi na moči in oblasti
- **MESTA IN TRGI:** TRGI se razlikujejo od MEST po manjši velikosti, Zunanji videz – nimajo obzidja, manj pravic in ugodnosti kot jih imajo mesta
 - Mesto upravlja le z **ozemljem znotraj mestnega obzidja**; v njem živijo **osebno svobodni prebivalci** (od katerih imajo **mestne pravice in svoje pravo le PRAVI MEŠČANI**)
 - **Večina** ima okoli **1000 prebivalcev**; izjema BENETKE in FIRENCE v 14. stoletju imajo po 100.000 prebivalcev
 - **prva mesta** nastanejo kot **posledica TRGOVINE NA DOLGE RAZDALJE** (obale Sredozemskega morja, Italija, Francija); od **11. stoletja** naprej pa nastajajo v notranjosti posameznih dežel – postanejo SREDIŠČA OBRTI in TRGOVINE – prvo veliko trgovanje se razvije z ORIENTOM
 - prebivalci trgov in mest se preživljajo z **trgovino, obrtjo in denarnimi posli**

- uveljavi se **tržno gospodarstvo**: meščani in tržani **kupujejo hrano** pri kmetih na sejnih, med mesti in podeželjem vlada **DELITEV DELA**
- pogoj za mestno gospodarstvo so **socialne in gospodarske spremembe**: mesto pridobi pravice do **tedenskega sejma in tržnega prostora**, pojav neplemiškega **svobodnega prebivalstva z lastnim sodstvom - MEŠČANI** (obrtniki, trgovci, služabniki, delavci)
- mesta zaradi **ekonomske dejavnosti** (obrtni, trgovina) in **družbenega položaja** (svobodni meščani) tvorijo **OTOKE zunaj zemljiških posestev** in tako vstopajo v fevdalizem kot NOV POJAV
- fevdalci pospešujejo razvoj mest zaradi: **dohodkov** - za uporabo njihovega zemljišča, gradnjo in od trgovine, **preskrbe** - zaradi mest, **varnosti** - mesto s svojim obzidjem locirano pod gradom, **povečanja vrednosti fevda**
- Fevdalci podelijo mestom **posebne mestne pravice** (mestne privilegije zapisane v mestnem zakoniku=STATUT); te pravice so bile:
 - **Mestni zrak osvobaja** - podložnik kateri je zbežal v mesto in ga fevdalec ne zahteva nazaj po letu in dnevu postane osebno svoboden, vendar ne dobi meščanskih pravic
 - **Pravica do obzidja in obrambe** - *obzidje, stolpi, jarek, straža*
 - **Mestni grb in pečat**
 - **Nekatera mesta kujejo lasten denar**
- **GOSPODARSKE PRAVICE**:
 - Pravica do **tedenskih in letnih sejmov** - na njih obrtniki, domači in tuji trgovci ter okoliški kmetje prodajajo blago
 - Pravica do **tržnega miru** - meščanom in udeležencem sejmov zagotavlja varnost in miren potek trgovanja v mestu
 - Pravica do **obvezne trgovske poti** - tuji trgovci morajo obvezno skozi mesto → prodajajo domačim po ugodnejših cenah, imajo omejeno prodajo na drobno
 - **Skladiščno pravo** - tuji trgovci morajo skladiščiti in nato blago prodati po določeni ceni domačim trgovcem - od tega mesto dobiva prihodek
 - **Prepoved opravljanja obrti v okolici** - kmetje prodajajo le tiste izdelke ki jih meščani potrebujejo, in ne tiste ki jih pridelujejo meščani, v krogu 7km okoli mesta nihče ne sme trgovati in opravljati obrti
 - **Pobiranje mitnine** - pri vhodnih vratih vsi prodajalci plačujejo mitnino
 - Pravica do **mestnega sodstva** - najprej sodi mestni gospod, nato **meščani sami volijo mestno upravo in sodnika ter svetovalce**

ZUNANJA PODOBA IN VELIKOST MEST

- stisnjeno **med obzidje, jarki** - nezmožnost širjenja navzven,
- ozke in visoke hiše, tako večji izkoristek prostora, hiše so bile le iz lesa, zato veliko požarov
- mesta največkrat nastajala na znanih in dokaj pogosto obiskanih območjih
- Središče mesta **trg** - prodajalne, mestna hiša in glavna cerkev, na trgu stal tudi pranger(sramotilni steber) za kršitelje javnega reda
- Obvezen vodnjak
- Ozke, nepravilne ulice
- Prtilične lesene hiše navadnih meščanov, zidane, bogate hiše plemenitašev
- ubožnica (špital), šola, bolnišnica
- netlakovane, blatne in umazane ulice kamor so metali odpadke
- nevarnost požarov
- iz strahu pred širjenjem nalezljivih bolezni uvedla karantene (prva v Dubrovniku)
- 50.-80.000 prebivalcev .-veliko meščanov, na SLO tleh mesta manjša: z 2-5000 prebivalci na mesto
- gosto pozidana, zemlja tudi zunaj obzidja(poljedel.&živin.)

ZNAČILNOSTI MESTNE UPRAVE

- oblikuje se postopoma; z mestnimi ustanovnimi listinami se sprva urejajo pravice meščanov, razmerje do plemstva, kmetov,... → nastanek mestnih privilegijev ali **STATUTI**
- Sprva **MESTNI GOSPODJE** določajo davke, globe in dajatve, tržne pravice, trgovino... meščani mestnemu gospodu plačujejo letni davek in del mitnine, postavljajo svojega **MESTNEGA SODNIKA**, sčasoma pa **mestno vodstvo z ODKUPOM** razišri samoupravo in privilegije, **postopoma dosežejo popolno SAMOUPRAVO** - pridobijo volilno pravico, volijo mesti svet in mestnega sodnika (mestni svet skrbi za finance, nadzor obrti in trgovine, ustanovo šol in sirotišnic)
- Zaradi socialne diferenciacije **bogati meščani izrazijo** željo da bi **širšemu krogu meščanov odvzeli vpliv na mestno upravo** → širšo mestno občino zamenja ožja občina s svetovi ki sodeluje s sodnikom in upravo, **nastane OŽJI** (vplivnejši) **NOTRANJI SVET** (člani so bogati trgovci), **ZUNANJI SVET** (trgovci in premožnejši obrtniki)
- Mestno samoupravo vodijo **PODESTATI, KONZULI in SODNIKI**

GOSPODARSTVO SREDNJEVEŠKIH MEST

- mesta postanejo **OBRTNA** in **TRGOVSKA SREDIŠČA** srednjega veka
- **Nastanek in vpliv CEHOV** (obrtniki iste stroke) s svojimi pravili:
 - Cehovska piramida - mojstri → pomočniki → vajenci
 - kakšni naj bodo izdelki po teži, kvaliteti, številu
 - cena izdelkov - preprečevali konkurenco
 - ceh je nabavljal za vse člane po isti ceni

- cilj cehov ni bilo bogatenje ampak življenje primerno stanu
- vsak mojster: enako veliko delavnico, št. pomočnikov in vajencev kot drugi
- omejeno št. mojstrov - dovolj dela za vse...učenje obrti dolgočasno (7let)
- ceh skrbel za vdove, sirote, bolne, ostarele člane ceha - socialno zavarovanje
- cehi nadzorovali člane-njihovo vedenje in običaje, reševali spore med njimi
- združeni pod zastavo svojega ceha sodelujejo tudi v obrambi mesta
- cehi nastali zaradi specializacije obrtnikov (tudi znotraj ceha) - se povežejo

- **Funkcije CEHOV:**

- Nabava surovin in odgovornost za prodajo
- Enakost med mojstri (ena delavnica, enako vajencev)
- Skrbijo za vdove in sirote članov ceha
- Nadzor nad običaji in vedenjem
- Borba proti neprimernemu razkošju
- Sodelujejo pri obrambi mest
- vajeniška doba traja 7 let, ročna izdelava izdelka od začetka do konca
- Sprva imajo **pozitivno vlogo (ščitijo obrtnike)** kasneje **zavirajo gospodarski razvoj**:
 - **toga pravila** - neglede na povpraševanje omejujejo proizvodno in ne dovoljujejo izboljšav
 - **zaprtost cehov** za nove člane
 - **konflikt med mojstri in pomočniki** ter vajenci (nizke mezde, majhne možnosti napredovanja)

ORGANIZACIJA SREDNJEVEŠKE TRGOVINE

- **Srednjeveško trgovanje na dolge razdalje** (kupujejo daleč na veliko in poceni - prodajajo doma na drobno in drago = veliki zaslužki) **je tvegano in naporno zaradi**:
 - Počasno prenašanje blaga zaradi slabih cest in živali
 - Napadi razbojnikov in roparjev - oblika varovanja so **TRGOVSKE KARAVANE** (več trgovcev + oboroženo spremstvo) - v nemških območjih se imenujejo **GILDE**; stalne-večje-politične osmiselnosti pa **HANSE**
- Materialne izgube - blago ki pade na tla zaradi nezgode postane last fevdalca
- Točno določene poti - Dajatve fevdalcem (mitnine, cetrine, brodnine, mostnine, carine)
- Zaradi **skupnih koristi se trgovci združujejo** (sporazumejo se o cenah in kakovosti, delijo dobiček po vloženi deležih)
- Za čas **križarskih vojn veliko trgovcev obogati** - postanejo pomembni meščani; obogatijo se mesta, pridobijo močan politični vpliv in OBLAST v mestih (BENETKE, GENOVA, FLANDRIJSKA, HANZEATSKA MESTA)
- Shajališča trgovcev in obrtnikov so **SEJMI**:
 - **Tedenski sejmi** - preskrba mestnih prebivalcev z živili in drugim blagom
 - **Letni sejmi** - prihod tujih trgovcev, blago iz daljnih dežel
- **Trgovina na dolge razdalje vpliva na nastanek dveh večjih trgovskih območij**:
 - **SREDOZEMSKO TRGOVSKO OBMOČJE**: Evropska južna središča (ITALIJA, FRANCIJA in FLANDRIJA; uvoz iz Bljižnega Vzhoda, Orient: svila (obdelajo obrtniki), bombaž, orožje, riž, sadje, zrdavila in začimbe - iz Kitajske, Indije, Arabije so cene višje, bolj nevarno je
 - **SEVERNO TRGOVSKO OBMOČJE**: območja ob Baltiškem in Severnem morju - sprva trgovino vodijo SKANDINAVSKE DEŽELE (s Konstantinoplom), nastanek ruskih mest; v 12. stoletju prevzamejo trgovino S nemška mesta - povežejo se v zvezo HANS; uvažajo: iz PRUSIJE žito, iz RUSIJE in POLJSKE krzno, vosek, med, loj, iz SKANDINAVSKIH DEŽEL les, smolo, suhe ribe, iz ANGLIJE volno; trgovali z Rusijo in Bizancem, po Labi in Odri z Nemčijo, po Visi s Poljsko; večinoma prodajali na Zahodnih tržiščih - flandrijska mesta; pomembne ribe (hrana kristjanov)
 - Obe **trgovski območji povezujejo številne kopne in vodne poti**: Reke REN in DONAVA, Alpski prelazi BRENNER, SV. BERNARD, ...
 - **Po križarskih vojnah** in zaradi nastanka mongolske veledržave (sega od Črnega morja do Kitajske) se poveča **varnost in red**, posledično **povečan obseg trgovanja z Azijo in Kitajsko**: (Marco Polo) - **SVILNA POT** - svila, bombaž, porcelan, čaj
 - **po razpadu mongolskega cesarstva v 14. st.** preide v veljavo **DIŠAVNA POT** (promet po svilni se ustavi), dišave in začimbe - INDIJA, CEJLON, MOLUKI - prevladujejo indijski in arabski trgovci - pot blaga preko ALEKSANDRIJE v BENETKE

DENAR IN DENARNO POSLOVANJE

- Ker na vzhodu (Orient) ne potrebujejo evropskega blaga evropejci plačujejo blago v **ZLATU** - posledično se v Evropi začne **pojavljati denar**, S krepitvijo mest pridobiva na pomenu tudi **DENARNO GOSPODARSTVO**
- V Evropi premalo zlata - uvažajo se z območja **NIGRA v Afriki** (po karavanskih poteh preko Sahare)
- **Merilo za bogatstvo** postane namesto zemlje **DENAR IN BLAGO**
- Začne se proizvodnja blaga za trg, ki ga prodajo za denar - **BLAGOVNO DENARNO GOSPODARSTVO**
- **Kovanje denarja** - pravico do kovanja **imajo fevdalni knezi, cerkvene ustanove in nekatera mesta** - pestrost denarja; možnost golufanja pri materjalni in ponarejanju → pride do zlorab (denar zamenjali za slabšega - po teži in kvaliteti)
- v 13. stoletju zaradi zlorab kralj Franc **FEVDALCEM** odvzame pravico do kovanja - pojavi se **nujna MENJAVA DENARJA**
- največji sr. Veški bankirji - v Italiji v Firencah (Medičejci in Lombardi - zlasti Židje)

- Židje- posojilo pr njih je **TAJNO** zato si pri njih sposojajo tudi vladarji in cerkve; Žide pobijajo (leta 1290 Edvard I. Izžene iz Anglije, 14.st. Filip Lepi iz Francije)
- Denar menjujejo na klopi - **BANCO** - Postavljen temelj za razvoj bank
- Pojav **MENICE** (trgovci na potovanjih niso imeli veliko denarja zaradi roparjev - vplačali denar domačemu menjalcu, ta mu da menico- menjalec na sejmu denar izplača) v plačilnem prometu
- Menjalci jemali tudi **HRANILNE VLOGE**, posojali denar (tvegano zaradi velikih obresti - 60%)
- Cerkevni nauk prepoveduje posojanje denarja - poleg Židov začnejo posojati denar tudi nekateri samostani in križarski redovi - **TEMPLARIJI**

ZAČETKI ZGODNJEKAPITALISTIČNE PROIZVODNJE

- V 14. in 15.stoletju **Italija doživi razcvet** v gospodarskem in političnem razvoju, zaradi:
 - Trgovine pod njenim okriljem
 - Izdelkov velikega slovesa italijanske obrti (beneška svila)
 - Razvoj trgovskih in bančnih poslov - pojav pisarn, trgovskih knjig, knjigovodstva
- večina meščanov skrajno konservativnih - njihov način razmišljanja usmerjala in omejevala cehovska pravila
- Ker **CEHOVSTVO** ne zadostuje povpraševanju, **trgovci SAMI USTANAVLJAJO** organizirane blagovne proizvodne v obliki **ZALOŽNIŠTVA in MANUFAKTUR** za katere pa je potrebno:
 - Ustrezno veliko denarja oz **KAPITALA** (posamezniki so ga dobili s trgovino, oduštvom, ropanjem, na zahodu s kolonialnimi osvajanjem)
 - Osebnostno svobodni delavci brez lastnih proizvodnih zmožnosti (iskali delo za preživetje - razlašeni kmeti, propadli obrtniki, nekdanji cehovski pomočniki...)
 - Veliko tržišče - na katerem možno prodati večje količine blaga

ZALOŽNIŠTVO

- Bogati trgovci skušali organizirati **PROIZVODNJO NA VELIKO-** na podeželju poiskali vaške obrtnike, se dogovorili da jih **zalagajo s surovinami in orodjem**, ti pa jim po **naprej določeni ceni** (nizka) prodajo končni **PROIZVOD** - te so trgovci na oddaljenih tržiščih prodajali z velikim dobičkom
- Najprej se razvije v **tekstilni industriji, kasneje v rudarstvu in fužinarstvu** (kjer majhni proizvajalci in rudarske združbe niso imele dovolj denarja za nakup novih tehničnih pripomočkov za posodobitev)
- Trgovci (ki so dali potreben denar) so si drobne proizvajalce podredili, za vloženi denar dobili pravico vnaprej odkupovati rudo
- Pomembna je lokacija delavnice in pa bližina surovin
- Drobni proizvajalci s časoma postanejo **MEZDNI DELAVCI** - podjetnik jo postopoma znižuje, delovni čas podaljšuje - kmalu morala delati cela družina do 14 ur na dan - za skromno preživetje (**MEZDA-** plačilo za delo v kapitalizmu)

MANUFATURE

- izhaja iz latinščine (manus=roka; facere=delati)
- Delavnice množične proizvodnje nastanejo **zaradi zamudnega zbiranja in različnih kakovosti**
- Na začetku kvalificirani delavci izdelajo izdelek od začetka do konca, nato pa pride do sprememb:
 - Nastane **notranja delitev dela** - proizvodnja izdelka razdeljena na vrsto manjših delovnih operacij, ki so bile hitro priučljive: Uveljavitev **nekvalificirane delovne sile** - te je bilo relativno veliko- vplivalo na zmanjševanje njihovih mezd, s tem višino dobička; Obrtniki postali nepotrebni(nadomestili so jih nekvalificirani delavci); Zaradi preprostosti gibov so delovci postali hitrejši in **UČINKOVITEJŠI** od kvalificiranih delavcev
- **Posledice manufakturne proizvodnje:**
 - organizirana proizvodnja postala množična, precej cenejša
 - z novim načinom dela nastalo boljše blago, stalno enaka kakovost
 - dobički postali izredno veliki
 - želja po dobičku izpodrine cehovsko miselnost (naj vsak naredi le toliko da bo živel primerno svojemu stanu)
 - razvil se je **KONKURENČNI BOJ** med proizvajalci - sproži potrebo po stalnem **POSODABLJANJU** podjetij - pospešuje gospodarski razvoj (zaradi konkurence preživijo le najuspešnejši)
 - cilj lastnih manufaktur **PROFIT** (z denarjem so se širili, in izboljševali podjetja, delavci za svoje delo dobili mezdo - dobili manj - podjetniki so jih izkoriščali)
 - nastanek **KAPITALISTOV** - njihovo bogastvo ni bila zemlja ampak podjetje in blago
 - zaradi večje proizvodnje - večanje trgovine - boljša skrb za mostove in ceste
 - trgovina in promet sta sprožila proces povezovanja dežel - **KAPITALISTIČNA DOBA**
 - **KAPITALISTIČNA PROIZVODNJA** pomembna v rudarstvu, železastvu
 - delno se je že uveljavljal nov način mišljenja povezan z blagovno-denarnimi odnosi - večji del meščanstva si konkurence ni želel, skušal ohraniti svoje privilegije zapisane v cehovskih pravilih

POLOŽAJ MEŠČANOV IN NJIHOVO ŽIVLJENJE

- Status meščana ima: kdor se v mestu rodi, se tja poroči ali kupi hišo - statusa meščani nimajo plemiči, mestna duhovščina, služabniki, Judje
- Večina mestnega prebivalstva bila bolj ali manj posredno odvisna od cerkve (duhovščina stolnice, sosednjih cerkva, menihi, učitelji in študentje cerkvenih šol, služabniki, obrtniki - potrebni za cerkvena opravila, in vsakdanje življenje duhovniške naselbine)

- Uveljavljena bila navada tedenskega sejma – kmetje iz okolice prišli prodajat svoje pridelke
- Mesta imela funkcijo trdnjave- razvila se je upravna funkcija mesta – KASTELAN, poveljeval mestni posadki, pridobil finančno in sodno oblast na manjšem ali večjem področju
- Meščani se niso več ukvarjali le s poljedelstvom (le kot dopolnilna dejavnost), pač pa z obrtjo in trgovino
- Meščani bili svobodni, spadali pod mestno jurisdikcijo – ne pod sodišče zemljiškega gospoda
- Sodil jim je mestni sodnik (imel pravico do 17 sodstva tudi v območju mestnega pomerija – mestnega teritorija – izven obzidja)
- Mestni sodnik reprezentant mesta, hkrati predstavnik mestnega gospoda
- Najvplivnejši in številčno najmočnejši sloj prebivalstva v mestih so bili svobodnjaki (obrtniki, trgovci) – tvorili skupnost meščanov
- Meščan je bil tisti, ki je bil trajno naseljen v mestu, imel svojo lastno hišo ali stanovanje (od katerega je plačeval zemljiški davek) in se je ukvarjal s tipično meščansko dejavnostjo
- Poleg meščanov v mestih živeli svobodnjaki – gostači in posli (hlapci in dekle
- meščani, so lahko postali tudi podložniki, ki so v mesto pobegnili z zemljiškega gospostva in v mestu živeli leto in dan. (Mestni zrak osvobaja!)
- Posamezni meščani so imeli tudi svoje vinograde in njive pa tudi cele kmetije v okolici mesta, naselbina kot celota pa je imela tudi skupne pašnike in gozdove
- Za varovanje svojih koristi so se meščani s prisego (v srednjem veku pravna vez) združevali v prisežno skupnost ali prisežno zvezo (najprej združevali le mestni gospod in imenitnejši meščani, pozneje na vse meščane)

SLOJI MESTNEGA PREBIVALSTVA

- **PRAVI MEŠČANI** (imajo vse meščanske pravice, spadajo pod MESTNO JURISDIKCIJO) – **trgovci, obrtniki, bančniki** – delujejo in sodijo pod mestno sodstvo in upravo
- **PLEMENITI MEŠČANI** (brez mestnih pravic) – **fevdalci, posvetno plemstvo, duhovščina** – bivajo znotraj obzidja – NE spadajo pod mestno upravo
- **MEŠČANI S POSEBNIM STATUSOM IN DOLŽNOSTMI** (brez mestnih pravic, ne spadajo pod upravo mest) – **Židje** – dolžnosti (obramba, razna dela) – preganjani zaradi posojanja denarja
- **OSEBNO SVOBODNI MEŠČANI BREZ MESTNIH PRAVIC** – **služabniki, delavci** – nimajo zemlje – živijo od dela pri gospodarjih

ŽIVLJENJE V MESTIH

- mesto živelo kot celota, svoje življenje urejalo po svoje
- povprečna starost prebivalcev 35 let (visoka smrtnost med dojenčki)
- bivalni prosto so predstavljale hiše z majhnimi okni, zastirale so jih opne iz živalskih mehurjev, kože ali naoljen povoščen papir
- osrednji bivalni prostor bil opremljen s pečjo
- kuhali so v kotlu – visel na verigi nad ognjiščem
- najpomembnejši kos pohištva – postelja namenjena več osebam; spali goli le z nočno čepico
- obleko hranili v skrinjah (omare), uporabljali tudi mize in klopi
- preprostejše hiše imele stranišče zunaj, bogatejši v hiši; stanišča "na štrbunk" bila v nadzidkih ki so štrleli iz sten – ne nad cesto

HIGIENA

- nega telesa sestavljena (enkrat mesečno) iz umivanja obraza, ušes, rok nog in drugih udov z vodo iz vodnjaka ali žganjem
- preprečevanje potenja veljalo za nezdravo
- zobe umivali z mešanico vina in vode
- premožnejši manjkajoče zobe nadomestili z umetnimi – drago
- ženske dolgih las niso umivale, samo česale
- veliko ljudi že od otroštva spopadalo z ušmi, glistami in bolhami
- uši preganjali s prekuhano mešanico česna, zelišč, volovske krvi in kisa
- pogoste bile kužne bolezni, pospeševala jih je mestna umazanija, pomanjkljiva higiena, širili so jo glodalci in druga golazen
- kuga (bolezen začela s kuhanjem, sledila vročina, po telesu temne lise iz katerih zrasle gnojne bule)
- gobavost (povzročala odmiranje tkiva, pohabljenost)

DELOVNI DAN IN PREHRANA

- delovni dan se je začel med 4. in 6. uro zjutraj, konač med 7. in 9. uro zvečer – glede na letni čas
- ob priložnosti so se meščani radi poveselili, radi so dobro jedli, pili, igrali na srečo, poznali že javne hiše
- shajališča in žarišča družabnega življenja: gostilne in gostišča v mestih; za gostilničarje veljala posebna pravila (dobra mera), gostje so se morali primerno vesti, ponočevanje ni bilo dovoljeno
- družabno življenje tudi v javnih kopalniščih
- hrana sestavljena iz žitaric, kruha, kislo zelje, meso, ribe, sir, zelenjava, sadje; začimbe bile razkošje
- sol bilo potrebno kupovati, za sladilo med, za zabelo sir
- jedli z žico in nožem (vilic niso poznali)
- pili so medico, pivo in vino
- prehrabene navade obsegale zajtrk, krepek obrok pred poldnevom, močno večerjo ob sončnem zahodu – prehrana se je ujemala z njivimi delovnimi navadami

OBLAČILA

- oblačila bila omejena glede razkošja in barve
- oblačilna pravila zahtevala da se družbeni položaj prepozna po oblekah (bogata meščanka ni smela nositi nekaterih vrst blaga in okrasja, naredla si jih je lahko le plemkinja)
- meščanom prepovedana določena krzna, vrste blaga in celo debelina zlatega roba oblačil

VZGOJA

- otroci bili rojeni doma ob pomoči babice – po porodu jih je umila v zeliščnem vinu, namazala z mastjo, zatem jih tesno in klasasto povila – niso mogli premikati
- otroci bili dojeni, ko so se odvajali od dojenja so že zjutraj dobili sladkano ali razredčeno pivo ali vino
- Po tedanjem prepričanju se je otrok brez vzgoje nagibal bolj k slabemu kot k dobremu, zato je bilo potrebno pravočasno zlomiti njegovo voljo in pravočasno pregnati iz njega vso nadlogo, preden bi se razrasla kot bolezen
- Privaditi ga je bilo treba k poslušnosti in bogaboječnosti
- Vloga ženskih in moških otrok v trgovski meščanski družini je bila različna: že zgodaj privajali na bodoči poklic, glede na spol se je močno razlikoval; fant pripravljaj na trgovski poklic (utrjeval se je s plavanjem, jahanjem, ni smel biti preplašen, navajen na vsako hrano, z 8 leti od hiše); dekleta so redko zapuščala hišo, pomagale pri ženskih opravilih v hiši (kuhanje, ročna dela, delo na vrtu, nega otrok)
- Izobraževanje se je začelo s 6 leti; deklice obiskovale privatne šole pri neprofesionalnih učiteljicah od nekaj mesecev do 2 let (pisanje, vedenje); fantovske šole kvalitetnejše in dolgotrajnejše
- Poslovni duh meščanov vplival na sklepanje porok; družinski otroci so se poročali tako da so vzpostavljali vezi, nato premoženje, nazadnje starost oz. zgled kandidata

VPLIV MEST NA CELOTNO SREDNJEVEŠKO DRUŽBO

- Razvoj mest in blagovnost denarnega gospodarstva omogoči povezavo fevdalnih pokrajin v CELOTO zaradi vladarjevih ukrepov
- **VLADARJEVI UKREPI:**
 - podpre zahteve mest
 - zavaruje jih pred mestim gospodom
 - podeljuje mestom privilegije
- **UKREPI MEST V KORIST VLADARJA:** Podpirajo vladarja z denarjem in tehničnimi sredstvi, posledično VLADAR pridobi na moči: postane vrhovni zakonodajalec, varuhi reda in miru v družbi, z davki od mest in Cerkve vzdržuje NAJEMNIŠKO VOJSKO, pokori si nepokorne fevdalce → **ZDRUŽIJO DRŽAVO**, pomaga si z **uradniškim aparatom - nastanek enotnega državnega prava**, ki nadomesti lokalne zakone, čeprav se opira na ZAKONIK se čedalje bolj posvetuje z fevdalci, duhovščino in predstavniki mest - postopoma izoblikujejo **DRŽAVNI STANOVI oz PARLAMENT**
- V Evropi si meščani priborijo samoupravo na 2 načina:
 - z naslonitvijo na vladarja
 - z medsebojnim povezovanjem napram fevdalcem
- **Razvoj mest v različnih državah:**
 - **ITALIJA:** vodilna so severnoitalijanska mesta kjer se meščani združujejo v skupnosti **KOMUNE** – prvi boji za samoupravo v **severnoitalijanskih škofijskih mestih** (izkoristijo spor med cesarjem in papežem) - **nastanek neodvisnih mestnih republik: PIZA** – do 13. stoletja obsega Korziko in Sardinijo, vodilna v trgovini, **GENOVA** – v 13. stoletju osvoji Korziko in trgovsko premoč v sredozemlju, **BENETKE** – konec 14. stoletja preidejo na oblast s porazom GENOVE; Plemstvo iz okolice mest in bogati meščani se zlijejo v **PATRICIAT** ki s pomočjo svetov upravlja mestno državo
 - **FRANCIJA:** mesta se povežejo s kraljem; l. 1302 se v Notre Damu prvič zberejo **DRŽAVNI STANOVI** (fevdalci, duhovščina in meščanstvo)
 - **ANGLIJA:** povezava mest s fevdalci proti kralju
 - **NEMCIJA:** zaradi šibkega cesarja prepuščeni samim sebi zato se združujejo v **MESTNE ZVEZE**, ki so si prisegle zvestobo, obljubile pomoč, varovanje miru; nastanejo: ZVEZE MEST V PORENJU, ŠVABSKE ZVEZE, najmočnejša ZVEZA SEVERNONEMŠKIH MEST HANSA
- **Mesta** so zaradi meščanov, trgovine in obrti **pogoj** za **nastanek MEŠČANSKE KAPITALISTIČNE DRUŽBE** - v končni fazi **pokončala FEVDALIZEM**

SREDNJEVEŠKO PODEŽELJE

- ŠIRJENJE ŽIVLJENSKEGA PROSTORA IN POSLEDICE AGRARNE KOLONIZACIJE
- **KOLONIZACIJA** je naseljevanje ljudi na prazna ali pa že poseljena območja, kar vpliva na naselitveno in kulturno podobo naseljene pokrajine; Poznamo:
 - **NOTRANJO KOLONIZACIJO** – prazno ali redko poseljeno ozemlje naselijo ljudje iz bližnje ali daljne okolice – uporablja se **LASTEN PRIRAST PREBIVALSTVA** – ločeno od ostalih naselij nastanejo NOVE VASI in MESTA
 - **ZUNANJO KOLONIZACIJO** – poseljevanje tujega ozemlja z naselitvijo tujih prebivalcev s svojim načinom življenja – ogroženo domače prebivalstvo (potujčevanje, pokristjanjevanje,...)
 - **SAMORASLA KOLONIZACIJA** – takrat ko poteka naseljevanje spontano, nenačrtovano in brez zunanjih vplivov
 - **NAČRTOVANA KOLONIZACIJA** – ponavadi jo izvajajo zemljiški gospodje – načrtno ustanovljanje vasi, mest in obdelovalnih površin – večji dobiček

- **VZROKI za srednjeveško kolonizacijo** so:
 - Prevelika **rast prebivalstva**
 - **Slabo poseljena in malo donosna fevdalna gospodstva**
 - Veliko povečanje **povpraševanja po hrani** (mesta)
 - Veliko **neobdelane zemlje** (gozdovi, grmičevja)
- **MOŽNOSTI za pridobitev nove zemlje:**
 - **Krčenje gozdov**
 - Obdelava grmičastih in pustih pokrajin
 - **Izsuševanje močvirij** (dolina Pada, Toskana, Flandrija)
 - Naselitev v **višjeležeče predele**
 - Pridobivanje **zemlje iz morja** - Nizozemska
- **Fevdanci privabljajo kmete** na nenaseljena območja z manjšimi davki in tlako, ugodnejšimi pogoji zakupa
- **Posledice kolonizacije**
 - **Uporaba pluga; železno orodje, kosa, vodni mlin, konjska vprega** - podolgovate njive
 - Nastanek **USTALJENIH NJIV, KROŽENJE KULTUR – Kolobarjenje**
 - **pojavn NATRILETNEGA KOLOBARJENJA** (zemlja cele vasi je razdeljena na tri dele, vas poveže v celoto - vsi imeli isti pridelek na istem delu vaških njiv):
 - **OZIMINA** - pšenica, rž
 - **JARINA** - ječmen, oves
 - Pašnik v **PRAHI** - pasenje živine, počitek zemlji
 - **Razdelitev na CELKE** - zemljišče okrog domačije v sklenjenem kosu
 - Nastanek **hubne ureditve** (HUBA=GRUNT=KMETIJA)
 - **Intenzivnejša obdelava polj -> več hrane -> več prebivalstva**
 - **Nastanek vasi, naselj in mest**

POLITIČNE IN ETNIČNE SPREMEMBE V EVROPI

- Hkrati z zunanjo kolonizacijo **se v Evropi premika tudi DRŽAVNA, JEZIKOVNA in ETNIČNA meja** skozi proces kolonizacije v številnih deželah:
- **NEMŠKA VZHODNA KOLONIZACIJA:**
 - Sprva **vojaško in osvajalno** gibanje se spreže v **množično selitev nemških fevdalcev, trgovcev in kmetov**
 - Z mečem in sekiro **osvajajo ozemlja vzhodno od Labe**
 - Med Labo in Odro v **12. stoletju iztrebijo in germanizirajo** tamkajšnje **Zahodne Slované** (Varange, Bodriče, Lužiške Srbe) in Slované na **POMORJANSKEM**
 - **Osvajajo tudi dežele na obalah Baltika** - na tem območju ustanovljen **LUBECK** leta 1143-tu nastajajo severnonemška mesta ki se kasneje povežejo v **HANSO**
 - Zaradi trgovine z Rusijo ustanovijo **RIGO** - nemški viteški red menihov **MEČENOSCEV osvaja LITVO, LETONSKO in LATVIJO**
 - **SLOVANSKI VOJVODE** prosijo za pomoč **NEMCE** za **obrambo pred PRUSI** leta 1226, **NEMCI** po iztrebljenju Prusov deželo kolonizirajo in **ustanovijo Državo Nemškega viteškega reda**, ki ogroža Slované
 - **Širjenje nemških viteških rodov:**
 - **RUSIJA**- ustavi Aleksander Nevski leta 1242 pri ČUDSKEM JEZERU
 - **NA POLJSKO** - ustavi združena poljsko-litavska vojska v bitki pri GRUNWALDU in TANNENBERGU leta 1410
 - **POLJAKI z mirom v TOLUNU** leta 1466 ozemlje Nemškega viteškega reda kot **POLJSKI FEVD omejujejo na poznejšo vzhodno PRUSIJO**
 - **Na osvojenih ozemljih:**
 - Naselijo domače koloniste
 - Pokristjanijo in germanizirajo domačine
 - Domačine spremenijo v tlačane

NEMŠKA KOLONIZACIJA NA SLOVENSKEM

- Konec 8. stoletja **Franki uničijo OBRE** - za naselitev se odpre območje **VZHODNE KRAJINE** in **PANONSKA NIŽINA** - naselitev **KARANTANSKIH** in **GERMANSKIH** kolonistov
- Nižinska območja se kolonizirajo z slovenskim prebivalstvom
- **Koroška, Vzhodna Krajina in Štajerska** se kolonizirajo z **Nemci** - kasneje germanizirajo stamkajšnje slovensko prebivalstvo
- Kjer se Nemci naselijo v kotline in nižine v **SLOVENSKEM OZEMLJU** ostanejo le **JEZIKOVNI OTOKI**, katere so kasneje **SLOVENIZIRALI** (**DRAVSKO** in **SORŠKO POLJE, KOČEVJE, dolina BAČE**)

IBERSKI POLOTOK

- Od 11. do 15. stoletja majhna **španska kraljestva osvajajo** do tedaj muslimanski **Pirenejski polotok - REKONKVISTA**
- Tako **nastanejo Portugalska, Kastilija na sredini in na vzhodu Aragon**
- Leta 1479 **se združita Kastilija in Aragon v ŠPANIJO**
- **POSLEDICE:** Opustošenje in beg muslimanov, Selitve iz severa

ŽIVLJENJE KMETA V VISOKEM SREDNJEM VEKU

- prebivalstvo **zelo slojevito** - kmečko prebivalstvo ima **različne statuse** - glede na **IZVOR podložnikov** ločimo:
 - **Kmete tlačane**
 - **SVOBODINE** - prosti tlake na pridvornem zemljišču, večje nekatere druge obveznosti
 - **Hlapci in dekle** - na najnižji stopnji družbene lestvice; delajo na pridvornem posestvu; za plačilo imajo HRANO
- Uveljavi se **FRANKOVSKI TIP FEVDALIZMA** katerega osnova je **FEVD**
- Fevdova organizacija:
 - **Pridvorno gospodarstvo** - zemljo obdelujejo hlapci in deklet; večja dela kmetje tlačani- setev, žetev, mlačev (TLAKA)
 - **Večji del zemlje fevdalec razedli na kmetije ali HUBE** - kmetije ki omogočijo kmetu preživetje in presežek v obliki davka in dajatev fevdalca
 - **Neobdelan kos posestva** - v obliki gozdov, močvirja, pašnika - del tega vas proti plačilu izkorišča za SRENJSKO ZEMLJIŠČE
- Z **načrtno kolonizacijo se položaj spremeni**:
 - Fevdalec deli zemljo po donosu
 - **Koloni** dobijo enakovredne kmetije, imajo ugodnejši položaj kot tlačani
 - bolj **donosnejše obdelovanje kmetij kot PRIDVORNE ZEMLJE**, le-to spremenijo v KMETIJE - Poveča se dobiček fevdalca, **Razbremeni kmete TLAKE**
 - **Prihod kolonistov** prinese ugodnosti tudi za domače prebivalce: **dajatve** se plačujejo po VELIKOSTI in KAKOVOSTI zemljišč - **izginejo nekdanje raličke med podložniki**
- S spremembo naravnih **dajatev in tlake v DENARNE DAJATVE** se izoblikuje ENOTEN PODLOŽNIŠKI STAN PRIVEZAN NA ZEMLJO
- Glede na **zakupno pravo** imajo kmetje kmetije v:
 - **ZAČASNEM ZAKUPU** - boljše za fevdalca - izreden dohodek → **POSMRTNINE in PRIMŠČINA** (v primeru posestnih sprememb; 15% vrednosti kmetije) - **mogoč ponoven prevzem** kmetije in pridružitve k pridvornemu posestvu
 - **DEDNEM ZAKUPU** - kmet si ga zagotovi s plačilom PRIMŠČINE, ter tako tudi **dedno pravico do kmetij** - bolj kakovostno pridelovanje (so na svoji zemlji)
- **Letne dajatve in drugi prispevki** so zapisani v zemljiški knjigi - **URBARJU** (Knjigo vodi pisar, vsebuje popis posesti in obveznosti kmetov do fevdalca, skrbi za dober pregled nad dohodki)
- **PRAVNA NAPOTILA** - v njih zajete **dolžnosti VAŠČANOV** ter tudi **pravice** glede **izkoriščanja srenjske zemlje**
- V obdobju **RAZVITEGA FEVDALIZMA** imajo **kmetje** nasledne **DAJATVE**:
 - **DAJATVE V PRIDELKIH**:
 - VELIKA PRAVDA-ČINŽ - letna oddaja mernikov žita ali kolobarjev sira
 - MALE PRAVDE - maslo, olje, svinje, ovce, perutnina, jajca, vino
 - vsako leto določeni dnevi ko kmet to prinese na DVOR
 - **DAJATVE (ODŠKODNINA)** - za zemljišča ki ne pripadajo kmetiji; za pašo živine na srenjski zemlji; za sečno drvo
 - **TLAKA** (podložnikova delovna obveznost):
 - IZMERJENA TLAKA - določena za vsako kmetijo za poljska dela na pridvorni zemlji fevdalca
 - NEIZMERJENA TLAKA - naključna, prepuščena fevdalčevim potrebam in volji
 - **DAJATVE POVEZANE Z JAVNO UPRAVO**: fevdalci imajo tudi funkcijo sodnikov in uradnikov-kmetje morali plačevati **SODNO TAKSO in DAVEK ZA DEŽELNO UPRAVO**
 - **DESETINA** - dajatev namenjena CERKVI, 1/10 pridelka in živine
 - **POSMRTNINA** - po očetovi smrti si mora pravico do kmetije sin znova pridobiti - fevdalca odda najboljšo kravo ali plačilo
- **KMEČKO ŽIVLJENJE**:
 - Živijo skromno: skromna prehrana, oblačila in domovi
 - Čez zimo pobijejo živali in posušijo seno - ker nimajo dovolj krme - ne poznajo hlevske živinoreje
 - **Kmečka miselnost in kultura** se razvijata pod pokroviteljstvom CERKVE

ŽIVLJENJE ZEMLJIŠKEGA GOSPODA

- Od 11. stoletja dalje gradijo GRADOVE na težko dostopnih predelih, gričih, pomembnejših poteh, zaradi obrambe in preglednosti nad zemljišči
- **FUNKCIJE GRADOV**: bivališče, upravno središče, sodno in gospodarsko središče
- **FEVDALNO PLEMSTVO** goji enoten viteški tip fevdalnega življenja: lov, gospodarstvo, bojevanje, turnirji; Viteštvo - paž - oproda - vitez; naučili so se primernega vedenja in veščin z orožjem
- **UPRAVNA UREDITEV FEVDOV**:
 - **Večje zemljiške posesti** razdeljene na **URADE**- vodi OSKRBNIK, za delo prejema določen delež
 - **VAŠKI ŽUPANI** - Sloveniji skupaj z OSKRBNIKI skrbijo za davke in dajatve - prejemajo nadomestilo za opravljanje funkcije
 - **GRAJSKI PISAR**
 - **VALPTI** (nadzorujejo podložnike pri tlaki) in **BIRIČI** (izterjevalci)
 - **SODINI** - nižji uradniki v sodstvu
- Z **URBARJI** se **poveča preglednost obsežnih fevdov**:
 - V **12. stoletju** so v njih zapisane le skupne dajatve za posamezne vasi

- V **začetku 13. stoletja** pa popišejo VSAKO VAS Z VSEMI KMETIJAMI in dajatvami; tako **fevdalci postopoma postanejo**:
 - **Celota v notranji upravi** posestva in v **sodni organizaciji**
 - **V razmerju do deželne uprave - Posredniki** med podložnikom in višjimi upravnimi organi, **PATRIMONIALNI sodniki podložnikom** (Sodi podložnikom v sporih in zločinih na njegovem posestvu, izreka sodne globe, gre se policijo)
- **NEENOTNO PLEMSTVO**:
 - CERKVENO plemstvo
 - POSVETNO PLEMSTVO:
 - Visoko plemstvo (na čelu deželni knez)
 - Nižje plemstvo(mali vazali): Ministeriali (pri nas), Vitezi
 - Zaradi oblikovanja **državnih stanov** se **nižje plemstvo pravno izenači z višjim**
 - **Plemstvo postopoma pridobiva pravice**:
 - **Deželne privilegije** - nižjemu plemstvu sodijo deželna sodišča+lahko svobodno razpolaga s svojim ozemljem
 - **Vsedržavne pogodbe** - MAGNA CARTA LIBERTATUM Anglija
- Ker se **vladarji zatekajo k stanovom** začnejo sklicevati **DRŽAVNE STANOVE** ali **PARLAMENT**, s tem se pomen STANOV POVEČA - dobijo moč pri omejevanju vladarja
 - **DELITEV DRŽAVNIH STANOV**:
 - 1. STAN - **cerkveni dostojanstveniki**
 - 2. STAN - **posvetno plemstvo**
 - 3. STAN - **meščani**

DUHOVŠČINA

- **Krščanstvo kot svetovni nazor fevdalcev**:
 - Zato so cerkvi podeljene **VELIKE POSESTI** - **škofje** postanejo **VELIKI CERKVENI FEVDALCI**
- **SAMOSTANI** razvijajo filozofijo, postanejo kulturna središča - pisanje knjig; pridige; pojejo
- Krščanstvo ima MONOPOL nad **mišljenjem ljudi** - **filozofija** preide v **službo teologije** - izoblikovanje srednjeveške **FILOZOFIJE SHOLASTIKE**:
 - trudi se pojasniti pojave, povezane z odnosom Boga do človeka
- V 13. stoletju zaradi boja proti heretikom nastanejo **novi REDOVI**:
 - FRANČIŠKANI
 - AVGUŠTINCI
 - DOMINIKANCI

GOSPODARSKI PRELOM V 2.POLOVICI 14. STOLETJA

- Pojav KUGE-**ČRNA SMRT** - preveliko prebivalcev, slaba higijena:
 - od 1347 do 1349 umre TRETINA EVROPEJCEV
 - **Neposredna posledica** kuge - **NAZADOVANJE NEMŠKE KOLONIZACIJE NA VZHODU** in **večje preseljevanje Židov na VZHOD** (doma jih obtožijo zastrupljanja vodnjakov)
 - povpraševanje po **ŽITU** pade to izgubi ceno hkrati pa se **večajo mezde poljskih delavcev** -pojav **KMEČKIH uporov** - kmalu se **VERŠKE ZAHTEVE povežejo z DRUŽBENIMI**
- **Prenaseljenost, slabe letine, lakota, epidemije**
- V tem obdobju - **GOSPODARSKA ZAREZA MED SREDNJIM IN NOVIM VEKOM**:
 - Poglavitni vir bogatstva je obrt in trgovina z denarjem
 - V politiki pridobijo moč obrtniki
 - Začne se doba cehovskih nemirov
 - Gospodarski razvoj politično okrepi mesta -> odposlanci mest se redno udeležujejo zasedanj državnega zbora
 - Izoblikuje se enoten podložniški razred -> povezava in skupni UPORI
 - Sprememba naturalnih dajatev v DENARNE